

между странами». Беларусь честно и открыто говорит о проблемах современности, их реальных причинах и предлагает конкретные пути их решения. Инициативы Республики Беларусь, с которыми она выступает в ООН, Движении неприсоединения, на иных международных форумах находят признание и поддержку мировой общественности. Наша страна говорит о необходимости выступать единым фронтом в борьбе против вызовов и угроз, представляющих опасность для всего человечества. Она ратует за создание нового мирового порядка, основанного на принципах многополярности и учета интересов всех субъектов международного права. Своей практической внешней политикой Беларусь стремится укрепить свое положение и положение своих партнеров, и тем самым содействовать реальному движению к многополярному мироустройству.

КАНФЛІКТ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА З КАРАЛЕЎСТВАМ ПОЛЬСКІМ ПАДЧАС ВАЙНЫ РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ СА ШВЕЦЫЯЙ 1625—1629 гг.

Дзмідовіч А. В., Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт

Вайна 1625—1629 гг. з’явілася чарговым этапам у супрацьстаянні Рэчы Паспалітай (РП) са Шведскім Каралеўствам. Яе падзеі надзвычай абвастрылі адносіны паміж Каралеўствам Польскім і Вялікім княствам Літоўскім (ВКЛ), стварылі глебу для палітычнага канфлікту дзвюх частак Рэчы Паспалітай. У сакавіку 1626 г. ад імя Льва без ведама і згоды Жыгімонта III было падпісана перамір’е са шведамі аб спыненні ваенных дзеянняў тэрмінам ад 15 сакавіка 1626 г. да 15 чэрвеня таго ж года. Гетман ВКЛ атрымаў папярэджанне ад манарха, каб у далейшым ні ён сам, ні хто іншы не адважваўся на падобнае без каралеўскага дазволу.

Аднак 19 студзеня 1627 г. на Інфлянцкім памежжы ў Балдэнмойжа дэлегаты, прызначаныя Львом Сапегай, — вендэнскі палкоўнік Мікалай Корф, наваградскі стараста Вальгэр Плетэмберг, дорпацкі падкаморы Гедзон Раецкі і смаленскі харужы Марцін Карлінскі заключылі дамову ад імя вялікага гетмана ВКЛ са шведскім бокам, прадстаўленым Якубам Дэлагардзі і Густавам Горнам. Умовы былі наступныя: ваенныя дзеянні павінны спыніцца на тэрыторыі ВКЛ, Жамойці, Семігалля, у частцы Інфлянтаў, Інгрыі і Эстоніі; шведскія войскі павінны былі вызваліць Біржы, а ліцвіны — перадаць ім Ляўду (суч. лат. Ляўдона); прадугледжваўся вольны гандаль і абмен палоннымі Істотным быў пункт аб тым, што абодва бакі павінны будучы старацца схіліць сваіх манархаў да канчатковага завяршэння вайны. Рашэнне аб заключэнні гэтага перамір’я было прынята на нарадзе прадстаўнікоў ВКЛ, якая адбылася пасля віленскага рэляцыйнага сойма, скліканага на 31 снежня 1626 г. Вядома, што ў абмеркаванні прынялі ўдзел гетман ВКЛ Леў Сапега, віленскі біскуп Астафій Валовіч, месціслаўскі ваявода Мікалай Кішка, троцкі ваявода Ян Скумін Тышкевіч, падскарбі ВКЛ Крыштоф Нарушэвіч. Менавіта ў гэтым коле, з улікам складаных абставін вайны са Швецыяй, і сфарміравалася ідэя заключэння вышэйзгадана-

га перамір'я. Сярод цяжкасцей, якія ўскладнялі яе правядзенне, сенатарамі ВКЛ узгадваліся і фінансавыя: патрэба ў сродках, што вылівалася ў невыносны цяжар падаткаў.

Факт заключэння перамір'я выклікаў моцны рэзананс сярод кароннай шляхты і незадавальненне манарха Жыгімонта III Вазы. Шляхтай Каралеўства Польскага было ўказана прадстаўнікам ВКЛ на парушэнне абавязальстваў, якімі былі звязаны дзве дзяржавы з часоў Люблінскай уніі. Вядомы ліст кракаўскага біскупа Марціна Шышкоўскага ад 24 лютага 1627 г., у якім ён выказаўся наконт гэтага перамір'я, прычым зрабіў гэта ў дастаткова лаяльнай форме. Паказваючы разуменне цяжкай сітуацыі, якая прымусіла заключыць дагавор, біскуп, аднак, выказаў меркаванне, што ўсё роўна гэтага не трэба было рабіць. Абгрунтоўваў ён сваю думку тым, што ВКЛ не варта было спадзявацца і разлічваць на дапамогу ўсёй Рэчы Паспалітай, а клапаціцца аб сваёй бяспецы самому, як гэта робіць Каралеўства Польскае. Да таго ж выказвалася апаска, што гэты ўчынак можа паслужыць дрэнным прыкладам.

Сенатары ВКЛ вымушаны былі тлумачыць матывы сваіх дзеянняў. Шэраг уплывовых асоб Каралеўства Польскага атрымалі лісты, у якіх апавядалася аб прычынах заключэння перамір'я са шведамі. Прычынамі з'яўляліся ваенныя поспехі непрыяцеля і няздольнасць аказаць яму належнае супраціўленне, крытычны стан войска РП, а таксама чуткі, што шведы плануюць працягнуць наступленне ўглыб тэрыторыі ВКЛ. Таксама гаворка ішла пра недахоп сродкаў на вайну, асабліва пра цяжкі матэрыяльны стан ВКЛ, пры гэтым падкрэслівалася, што Княства не мае ніякай дапамогі з боку Каралеўства Польскага. Прасілі сенатары і аб тым, каб магнаты Каралештва Польскага дапамаглі ім паўплываць на Жыгімонта III, каб ён не абражаўся «гэтым заключэннем такога патрэбнага і карыснага перамір'я», бо учынак гэты здзейснены «з добром і выгадай для Рэчы Паспалітай».

Рэакцыя Жыгімонта III, адлюстраваная ў адказах на лісты, была дастаткова негатыўнай. Ён быў моцна абураны, што дагавор стаўся падпісаным без яго ведама, адзначыўшы, што такі ўчынак з'яўляецца парушэннем каралеўскай улады. Аднак, заўважым, што ВКЛ і далей працягвала здзяйсняць падобныя крокі. Сведчаннем гэтага з'явілася спатканне ўпаўнаважаных пад Баўскам, дзе 28 мая 1628 г. абмяркоўвалася пытанне абмену палоннымі, а таксама новае перамір'е 1629 г. тэрмінам ад 3 красавіка да 15 чэрвеня (потым працягнутае да 1 верасня) 1629 г.

Даючы ацэнку падобным крокам ВКЛ, варта заўважыць, што наўрад ці можна расцэньваць дзеянні эліты ВКЛ як праявы выразнага сепаратызму ці партыкулярызму. Гэтыя дзеянні тлумачацца разуменнем элітай ВКЛ выключнай немэтазгоднасці працягу вайны. Гістарычная рэальнасць сама дыктавала правільнасць выбару: ісці ў фарватары інтарэсаў манарха і Каралеўства Польскага, ці ў імя ўласных адмовіцца ад неапраўданага знешнепалітычнага курсу. І вельмі часта лідары ВКЛ выбіралі другі шлях, які хоць і супярэчыў умовам Люблінскага акту, але гарантаваў бяспеку і дзяржаўна-палітычную стабільнасць на міжнароднай арэне.